

शोधनिर्देशक
प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल

गीता खत्रीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्काय अन्तर्गत
नेपाली केन्द्रीय विभागको स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको
दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि
प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
शान्ता तिमल्सिना
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर, काठमाडौँ
२०७३

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागकी विद्यार्थी शान्ता तिमल्सिनाले गीता खत्रीको जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्व शीर्षकको शोधपत्र मेरा निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । परिश्रमपूर्वक तयार पारिएको प्रस्तुत शोधकार्यप्रति म सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति : २०७३/... /...

.....
प्रा.डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल्
शोधनिर्देशक
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर
काठमाडौं ।

स्वीकृतपत्र

१. प्रा.डा. देवी प्रसादगौतम

(विभागीय प्रमुख)

.....

२. प्रा.डा. खगोन्द्रप्रसाद लुइटेल्

(शोधनिर्देशक)

.....

३. प्रा.डा. मोतीलाल पराजुली

(बाह्य परिक्षक)

.....

मिति: २०७३/.../...

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले त्रिभुवनविश्व विद्यालय, नेपाली केन्द्रीय विभाग अर्न्तगत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौं पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु प्रा.डा.खगेन्द्रप्रसाद लुइटेलको निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । आफ्नो अति व्यस्त जीवनमा पनि अमूल्य समय दिई मलाई समुचित सल्लाह र सुझाव दिनुका साथै कुशल मार्ग निर्देशन समेत गरेर यस शोधकार्यको लेखनमा अभिप्रेरित गर्नु हुने मेरा शोधनिर्देशक श्रद्धेय गुरुप्रति म हार्दिक आभार एवं कृतज्ञता प्रकट गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधकार्य सम्पन्न गर्नका लागि आवश्यक सामग्री एवम् जानकारी प्रदान गर्नुहुने आदरणीय शोधस्रष्टा गीता खत्रीप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । यो शोधपत्र तयार पार्दा आवश्यक सामग्रीहरू उपलब्ध गराइदिनुहुने र उचित सल्लाह र सहयोग गरिदिनुहुने गीता खत्रीका आमा बाबाप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

यसैगरी मेरो अध्ययनदेखि लिएर यो शोधपत्र तयार गरुन्जेल सम्म निरन्तर सहयोग गर्नुहुने मेरा बुबा डिल्लीप्रसाद तिमल्सिना, आमा सुभद्रा तिमल्सिना, दाजु ठाकुर तिमल्सिना, भाउजू सुधा तिमल्सिना, मामा सोमप्रसाद तिवारी र माइजू कविता तिवारीप्रति जीवनभर ऋणी छु । प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्दा आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराइदिने त्रि.वि. नेपाली विभागीय पुस्तकालय र त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालय, कीर्तिपुरप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । साथी मिराकुमारी चौधरी, भगवती तसिजु, ग्रीष्मा आचार्य, कमला खनाललगायत प्रत्यक्ष र परोक्ष रूपमा सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्णलाई हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । साथै कम्प्युटरमा सहयोग गर्नुहुने कीर्तिपुर डेक्सटपका विपिन सुवेदीलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

अन्त्यमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली केन्द्रीय विभाग, त्रि.वि, कीर्तिपुर समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

शोधार्थी

शैक्षिक सत्र : २०६८ / २०६९

क्रमाङ्क : ९८

.....
शान्ता तिमल्सिना
नेपाली केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपुर,

मिति : २०७३/.../...

विषयसूची

	पृष्ठ
पहिलो परिच्छेद : शोधपरिचय	१-६
१.१ विषय परिचय	१
१.२ समस्याकथन	१
१.३ शोधकार्यका उद्देश्यहरू	२
१.४ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.५ शोधकार्यको औचित्य, महत्त्व र उपयोगिता	५
१.६ शोधकार्यको सीमाङ्कन	५
१.७ सामग्री सङ्कलन विधि	५
१.८ शोधविधि	६
१.९ शोधपत्रको रूपरेखा	६
दोस्रो परिच्छेद : गीता खत्रीको जीवनी	७-१६
२.१ जन्म र जन्मस्थान	७
२.२ बाल्यकाल	७
२.३ शिक्षादीक्षा	८
२.४ विवाह तथा दाम्पत्य जीवन	८
२.५ बसोबास र आजीविका	८
२.६ पारिवारिक अवस्था	९
२.७ शैक्षिक अवस्था	९
२.८ आर्थिक अवस्था	९
२.९ कार्यक्षेत्रमा संलग्नता	९
२.९.१ पेसागत संलग्नता	९

२.९.२ संस्थागत संलग्नता	१०
२.१० व्यक्तिगत रुचि	१०
२.११ व्यक्तिगत स्वभाव र बानी व्यवहार	११
२.१२ भ्रमण	१२
२.१३ जीवन दर्शन	१२
२.१४ साहित्यिक दृष्टिकोण	१३
२.१५ लेखन र प्रकाशन	१३
२.१५.१ लेखनको प्रेरणा र लेखनारम्भ	१३
२.१५.२ प्रकाशित पुस्तकार कृति	१४
२.१६ सम्पादन	१५
२.१७ सम्मान तथा पुरस्कार	१५
२.१८ निष्कर्ष	१६
तेस्रो परिच्छेद : गीता खत्रीको व्यक्तित्व	१७-२४
३.१ पृष्ठभूमि	१७
३.२ शारीरिक व्यक्तित्व	१८
३.३ व्यक्तित्वका विभिन्न पाटाहरू	१८
३.३.१ साहित्यिक व्यक्तित्व	१८
३.३.२ साहित्येतर व्यक्तित्व	२२
३.३.३ जीवनी, व्यक्तित्व र कृतित्वबीच अन्तर्सम्बन्ध	२३
चौथो परिच्छेद : गीता खत्रीको साहित्य यात्रा र प्रवृत्ति	२५-३६
४.१ परिचय	२५
४.२ गीता खत्रीको लेखनयात्राको चरण विभाजन	२५
४.२.१ पहिलो चरण (वि.सं. २०६१ - २०७० सम्म)	२५
४.२.२ दोस्रो चरण (वि.सं. २०७० - हालसम्म)	२६

४.२.३ निष्कर्ष	२७
४.३ गीता खत्रीका साहित्यिक प्रवृत्तिहरू	२७
४.३.१ राष्ट्रप्रेमको अभिव्यक्ति	२८
४.३.२ मानवीय प्रेमको प्रस्तुति	२९
४.३.३ ईश्वरीय प्रेमको अभिव्यक्ति	३०
४.३.४ प्रकृति चित्रण	३१
४.३.५ उपदेशात्मकता	३२
४.३.६ संस्कृति तथा चाडपर्वको चित्रण	३३
४.३.७ स्रष्टाप्रति सम्मान-भाव अभिव्यक्ति गर्नु	३४
४.३.८ जीवदर्शनप्रतिको दृष्टिकोणको प्रस्तुति	३४
४.३.९ व्यङ्ग्यात्मकता	३५
४.३.१० निष्कर्ष	३६
पाँचौँ परिच्छेद : गीता खत्रीका काव्य कृतिहरूको विश्लेषण	३७-१३४
५.१ विषयप्रवेश	३७
५.२ सिर्जनायात्रामा गीता (२०६१) कृतिभिन्नका कविताहरूको विश्लेषण	३७
५.२.१ परिचय	३७
५.२.२ विषयवस्तु वा भावभूमि	३७
५.२.३ सहभागी	५४
५.२.४ परिवेश	५५
५.२.५ उद्देश्य	५७
५.२.६ दृष्टिबिन्दु	५८
५.२.७ भाषाशैलीय विन्यास	६०
५.२.८ निष्कर्ष	६६
५.३ सिर्जनायात्रामा गीता रचनामा सङ्गृहीत गीत-गजलको विश्लेषण	६७

५.३.१ परिचय	६७
५.३.२ विषयवस्तु तथा भावभूमि	६७
५.३.३ पर्याधार	६९
५.३.४ ढाँचा	७१
५.३.५ भाषाशैलीय विन्यास	७१
५.३.६ निष्कर्ष	७९
५.४ सम्भनाको तरेली गीतिसङ्ग्रहको विश्लेषण	८०
५.४.१ परिचय	८०
५.४.२ विषयवस्तु तथा भावभूमि	८०
५.४.३ पर्याधार	८७
५.४.४ ढाँचा	८८
५.४.५ भाषाशैलीय विन्यास	८८
५.३.६ निष्कर्ष	९३
५.५ सपनाको धरहरा कवितासङ्ग्रहको विश्लेषण	९४
५.५.१ परिचय	९४
५.५.२ विषयवस्तु तथा भावभूमि	९४
५.५.३ सहभागी	१०९
५.५.४ परिवेश	११०
५.५.५ उद्देश्य	११२
५.५.६ दृष्टिबिन्दु	११३
५.५.७ भाषाशैलीय विन्यास	११३
५.५.८ निष्कर्ष	११७
५.६ आमा हुन् आमा खण्डकाव्यको विश्लेषण	११८
५.६.१ परिचय	११८

५.६.२ वस्तु	११८
५.६.३ सहभागी	१२०
५.६.४ परिवेश	१२१
५.६.५ उद्देश्य	१२२
५.६.६ दृष्टिविन्दु	१२२
५.६.७ भाषाशैलीय विन्यास	१२३
५.६.८ निष्कर्ष	१२४
छैटौँ परिच्छेद : गीता खत्रीको भोखाड देखि मजाटलानसम्म नियान्त्रा सङ्ग्रहको विश्लेषण	१२५-१३१
६.१ परिचय	१२५
६.२ विषयवस्तु	१२५
६.३ भाषाशैलीय विन्यास	१३०
६.४ निष्कर्ष	१३१
सातौँ परिच्छेद : सारांश र निष्कर्ष	१३२-१३४
७.१ सारांश	१३२
७.२ निष्कर्ष	१३३
परिशिष्ट :	
गीता खत्रीसँग लिइएको इमेल अन्तर्वार्ता	१३५-१४४
गीता खत्रीकी आमासँग गरिएको मौखिक अन्तर्वार्ता	१४५-१४६
सन्दर्भग्रन्थसूची	१४७-१४८

सङ्क्षेपीकृत शब्दसूची

सङ्क्षेपीकृत रूप

अनेसास

आई.ए.

एस. एल. सी.

क्र.स.

चौ. सं.

डा.

डी.सी.

ते.सं.

त्रि.वि.वि.

दो.सं.

ने.के.वि.

ने.रा.प्र.प्र.

पाँ.सं.

पृ.

प्रा.डा.

बी.ए.

बी.ओ.टी.

वि.स.

सम्पा

सी.एन.एन.

सी.सी.ए.

पूर्ण रूप

अन्तर्राष्ट्रिय नेपाली साहित्य समाज

इन्टरमिडिएट अफ आर्ट्स

स्कूल लिभिङ् सर्टिफिकेट

क्रम सङ्ख्या

चौथो संस्करण

डाक्टर

डिस्ट्रिक्ट अफ कोलम्बिया

तेस्रो संस्करण

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

दोस्रो संस्करण

नेपाली केन्द्रीय विभाग

नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान

पाँचौं संस्करण

पृष्ठ

प्राध्यापक डाक्टर

ब्याचलर अफ आर्ट्स

बोर्ड अफ ट्रष्टी

विक्रम संवत्

सम्पादन

केबल न्युज नेटवर्क

कम्युनिटी कलेज अफ अरोरा